

טקס חגיגה בקרנל שבטני הירוק בפפואה גינאה החדשה

צילם וכתב:
יהודה שמח GPSA, MPSA
צלם אתנוגרפי

מתחילים בחיתוך עיגולים סביב לפטמות המדמות את עיני התנין.

כל המשחק וניגודי האינטרסים לכאורה בין הנשים לגברים הם הצגה בלבד. בסופו של דבר לכולם אותה מטרה - שהנערים יהפכו לגברים ויעברו שלב בחיים, יהיו כשירים להתחתן, ויקימו משפחה.

בשלב מסוים שחררו הנשים את הבנים שעברו בחזרה לאחריית הגברים כדי שיכינו אותם לטקס.

עברתי את הלילה בבית הרוחות. לאורך הבית ממוקמים דרגשים בשתי קומות. חלק מהגברים ישבו על הדרגשים, מעשנים ולועסים ביטל-נטס, וחלקם, מקושטים בנוצות וצדפים, רקדו במעגל סביב מדורה קטנה, תוך שירה ותיפוף על תופי הקונדו. האווירה הייתה רגועה והכול נעשה בצורה טבעית, ללא ניסיון להרשים, כשכל אחד יודע את מקומו ואת תפקידו. כשחושבים על האבות האלה שרוקדים כאן ובניהם עומדים מחר לעבור טקס קשה, כואב, מסוכן ומפחיד, אפשר להבין את עומק האמונה בדרך שבחרו להנכיח את בגרות ילדיהם.

דומניק, אביו של אחד הנערים המועמדים לעבור את הטקס הקשה, הוא מדרך שמלווה תיירים. משמעות הדבר היא שהוא חשוף לתרבות המערבית, והוא מדלג בין תפקידו כמדרך תיירים מערביים לבין התרבות שלו - כשהפעם הוא מעורב אישית בטקס החניכה. אני רואה אותו כשהוא מתנועע במעגל עם הגברים שעורם בוהק לאור המדורה הדולקת בבית הרוחות. נוצות מקשטות את ראשו וענק צדפים תלוי על חזהו, ומגורו בוקעים קולות נהמה עמוקים שמשתלבים עם הקצב. קצת קשה להאמין שזה אותו אדם שליווה אותי במשך כל היום ותפקד בצורה מושלמת. אני מתפעל מיכולתו לדלג מתפקיד לתפקיד, מתרבות לתרבות, להפריד בין מחויבותו לשבט ולבנו לבין מחויבותו לתיירים שעליהם הוא מופקד.

המשפחה שלחה להם מזון בריא כדי לחזק אותם ולהכניס לטקס הגרות. האמירה "שולחים מזון" היא בעלת משמעות עמוקה, שכן אם הנער אינו עובד ואינו תורם את חלקו בעבודת השדה ובמכירת תוצרת השדה זה אומר שמישהו עובד במקומו, מישהו אחר מביא כסף לספק לו מזון. זה מכניס אותו ואת משפחתו למחויבות לשבט ולעמידה בדרישות הטקס. במשך חודש וחצי הנערים מנותקים מאימם ומאחיהם. רק הגברים שמותר להם להיכנס לבית הרוחות באים במגע עם הנערים. בתקופה זו לומדים הנערים את המנהגים, את החוקים ואת כללי הטקסים השונים בשבט.

הגעתי לכפר עם סיום תקופת ההזנה והלימוד. במועד זה הוציאו את הנערים מבית הרוחות אל אור השמש. שמונה נערים יצאו בשורה. הם נראו המומים מכל הרעש וההמולה שיצרו המשפחות והקהל הרב שהתגודד מסביב. עיניהם היו מושפלות וכנועות כאילו עברו התנקות מרגשות הגאווה, הכבוד והביטחון העצמי. הגברים יצרו בגופם טבעת הדוקה סביב הנערים, וחסמו את הדרך בפני האימהות שניסו להגיע אל הנערים. האימהות היכו את הגברים עם ענפים ירוקים, להביע מחאתן וכעסן על שהגברים ניתקו אותן מבניהן. לבסוף נפרץ מעגל הגברים, והנשים "חטפו" את הנערים ונצמדו אליהם בחיבוק. אחת האימהות חלצה את שדיה וחשפה את בטנה אשר נשאה בקרבה את הילד, כדי להביע את מחאתה והתנגדותה לניתוק הילד ממנה.

- ① הפחד והמתח מפני תוצאות הטקס ניכרים בפני הנערים ואימותיהם.
- ② אחת האימהות חלצה את שדיה וחשפה את הבטן אשר נשאה בקרבה את הילד, כדי להביע כביכול את מחאתה על ניתוקו ממנה.
- ③ הנשים חטפו את הנערים ונצמדו אליהם כשהן מחבקות את רגליהם וגופם.

פפואה גינאה החדשה חולקת את האי השני בגודלו בעולם עם פפואה המערבית השייכת לאינדונזיה (בשנת 1963 העניק לה האו"ם שליטה על מערב האי). בשנת 1975 העניקה אוסטרליה עצמאות לפפואה גינאה החדשה, לאחר שנים של מלחמות בין המעצמות בעולם על השליטה באי.

למרות עצמאותה והיותה למדינה, בפפואה עדיין מתנהלים 829 שבטים הנבדלים זה מזה בשפתם, בלבושם, במנהגיהם ובטקסים המתקיימים בהם. לאורך הנהר הספיק, הנהר הגדול ביותר באי, חיים שבטי התנין. כאן מחשיבים מאוד את התנין כטוטם, כסמל של הערצה, חוזק וגבורה.

בלק-וטר, אחד מחלקי נהר הספיק, בכפר גוואמאס, פגשתי את אחד השבטים המשתייכים לאנשי התנין. קשרי המשפחה והיחסים שבין בני הקלאן (החמולה) הם מורכבים, עדינים ומחייבים מאוד. בני הדודים נחשבים לאחים, ומעמדו של הדוד, אחי האם, הוא כשל האב המחנך והאחראי על התפתחות הנער.

בהגיע נער לגיל הבגרות הוא אמור "להתנקות מדם האם" ולהיות גבר בפני עצמו, המנותק מאימו ומחובר לחלק הגברי של השבט. הרצון להידמות לתנין ולהיחשב חזק ואמיץ כמוהו, והצורך להתנקות מדם האם היולדת, הביאו את אנשי הספיק ליצור טקס בגרות הכולל חיתוך עור הגוף במאות חתכים שמהם יצא דם האם, ופתיחת הגוף להחדרת המנהגים ותורת השבט. רק לאחר ההתנתקות מהילדות ומהאם ייחשב הנער לגבר הרשאי להיכנס לבית הרוחות, להתחתן, ולקחת חלק באירועים ובטקסים בכפר.

במשך חודש וחצי שהו שמונת הנערים המועמדים לטקס בבית הרוחות. המשמש את זקני השבט לאספות ודיונים, ונחשב קדוש לבני השבט.

הדם התחיל לשתוף את גופם. תוך כדי כך מיישוהו ספג בעזרת ספוג או סמרטוט את הדם לתוך קערה שמימיה האדימו.

למותר לציין שאסור לנערים להשתמש בסמים או במשכך כאבים כלשהו. מאות חיתוכים פולחים את גוף הנערים. בתום ה"יצירה" בחזית הגוף, הוציאו את הנערים כשדודיהם תומכים בזרועותיהם, והציגו אותם בגאווה מופגנת בפני ההמון שצבא על בית הרוחות והריע תוך תנועות של ריקוד ושמחה.

בעיניי, המתח והלחץ היו מעל ומעבר לכל מה שהרגשתי אי פעם בחיי. הרגשתי כאילו הסכין מפלחת את גופי. חשתי את הכאב שהיו אמורים להרגיש הבחורים הללו, וחשתי על האימהות שעומדות מחוץ לבית הרוחות ודואגות לשלום בניהן, אך גם מקוות שהם יצליחו לעבור את הטקס בשלמותו ולא ייכנעו לכאב או לפחד.

אחד משמונת הנערים לא עמד תחת העומס והכאב. הוא עיוות את פניו בכאב, צעק ובכה עם כל מגע של הסכין גילוח. הוא הוצא החוצה כושל מבית הרוחות, פניו נפולים, חתכים מעטים מעטרים את חזהו, ופני דודו ואביו המומים מהתוצאה, מהכישלון. שקט מעיק ומתוח השתרר

- ① החיפושית בעלת האף הארוך מסמלת את הרוח הקדושה השוהה בבית הרוחות ומלווה את משתתפי טקס הבגרות.
- ② מכל עבר מושטות ידיים האוחזות סכיני גילוח, ובלי היסוס מתחילות לחתוך בבשר הנער. המים שבקערה האדימו מייד מהדם שנספג מגופם.
- ③ הנערים נחים לאחר שעברו את השלב הקשה ביותר של הטקס.

סוף הרגשות והמחשבות שהציפו אותי הופרע עת הזמין אותי דומניק להצטרף למעגל הגברים. הסרתי את חולצתי, קיפלתי את מכנסיי והצטרפתי למעגל תוך חיקוי תנועות הגברים וקולות הנהמה שלהם, בשילוב תיפוף על תוף הקונדו שנדחף לידיי. התרגשתי מאוד מהמעמד, מהאמון והכבוד שהעניקו לי ואפשרו לי להשתתף ברגעים אינטימיים וייחודיים לאנשי הכפר הבוגרים. הערצתי אותם על היכולת לפתוח את ליבם ודלתם בפני זרים שהיום הם כאן ומחר ישובו לענייניהם.

לפתע הופיעה דמות מזרחי עטופה בעלים ירוקים ועל ראשה מעין מסכה שחורה. זוהי החיפושית בעלת האף הארוך. היא מסמלת את הרוח הקדושה השוהה בבית הרוחות ומלווה את משתתפי טקס הבגרות. היא מתנועעת בין הגברים ומניפה את ידיה המזרות במטרה להקל על המתח של המשתתפים.

הריקודים נמשכו אל תוך השעות הקטנות של הלילה.

הנערים נמצאו בעת הזאת ביער, כשגבם מוצמד לעצי בננה כדי לצנן את גופם ולהקטין את כמות הדם אשר ייאבדו.

עם אור ראשון נשמעו תנועה ורחש מחוץ לבית הרוחות. הנערים, מלווים על ידי דודיהם (האבות הרוחניים), הובלו לנהר שמימיו קרים מאוד, וטבלו טבילה אחרונה לפני תחילת החיתוך בבשר החי.

שמונה נערים בשנות ה-20 לחייהם הושכבו על גבם על עלי בננה ענקיים, כשראשם נתון בחיק הדוד. ידיים שונות אחזו בסכיני גילוח של פעם - ובלי היסוס החלו לחתוך בבשר הנערים. תחילה חתכו עיגולים מסביב לפטמות המדמות את עיני התנין. הבחורים שכבו מבלי להשמיע הגה ומבלי לנוע. פניהם שלווים כאילו לא בגופם מדובר.

3

4

1

2

בקהל. זקני הכפר התבוננו בו בכעס, עדיין לא מעכלים את משמעות המצב. נכבדי השבט יתאספו וידונו בגורל הנער שהובס על ידי הכאב.

בתוך בית הרוחות הטקס נמשך. שבעת הנערים שעברו את השלב הראשון - חיתוך חזית הגוף - הושכבו על בטנם, על החתכים, והחל חיתוך הגב על פי סקיצה בצורת תנין שאותה בחר הנער מראש, ועוד אייקונים להשלמת המראה. בתום החיתוך הריצו הדודים את הנערים אל הנהר, כשהקהל מלווה אותם בתרועות. מי הנהר הקרים עצרו את מרב הדימום. עתה הגיע הצ'ופר - הנערים קיבלו ארוחה, סיגרייה וביטל-נטס ללעיסה ולהרגעה.

גופם נמרח בשמן תינוקות עדין וריחני בעזרת נוצה שריחפה מעל לחתכים. הגברים השתדלו מאוד להיות עדינים ולא להכאיב להם. מדורות קטנות הודלקו כדי לחמם את גופם התשוש ולהחיש את ייבוש החתכים.

בשלב זה עזבתי את הזירה ושבתי לשם לאחר כשבע שעות. לא האמנתי למראה עיניי - פגשתי את שבעת הנערים כשהם מאוששים, מדברים וצוחקים, כאילו לא עברו את הטראומה הקשה הזאת.

1 מדורות קטנות הודלקו לצד הנערים, כדי לחמם את גופם הדאוב ולגרום לחתכים להתייבש.

2 גופם של הנערים נמרח בשמן תינוקות עדין וריחני, בעזרת נוצה שריחפה מעל לחתכים.

3 הנערים מלווים על ידי דודיהם (האבות הרוחניים), מובלים לנהר וטובלים טבילה אחרונה לפני תחילת החיתוך בבשר החי.

4 הדודים גילחו את שיער ראשם של הנערים, את הזקן ואת הגבות, וזה שינה לחלוטין את פניהם.

השמש שקעה, הטקס תם, ואני חזרתי לבקתה כדי לישון, אך המראות והחוויה המטורפת מילאו את מחשבותיי. התמונות ריצדו לנגד עיניי ולא הצלחתי לעכל את אשר ראיתי.

חשתי קרוב אינטימית, כחלק מהמשפחה, חלק מהשבט, ללא שום ריחוק וללא שום מחסום, כשותף מלא. נשאתי בליבי את כל מה שאנשי התנין העניקו לי ברוחב לב, בהכנסת אורחים, פתיחת דלת לאזור לא מוכר ולא ידוע, אזור ייחודי משפחתי ופרטי.

זה היה עבורי כמו סיפור אהבה עם אנשי התנין שעל נהר הספיק בפפואה גינאה החדשה.

תודתי העמוקה לרז שרבליס, המדריך הנפלא והאדם המיוחד, שהביאני לחוות את החוויות הללו. נפשו של רז קשורה קשר עז לעם הפפואני, והוא אף הדביק אותי באהבתו ובהתייחסותו לאנשים הנפלאים הללו.

מוזמנים לבקר באתר שלי
[/http://www.culturesphotography.com](http://www.culturesphotography.com)

יהודה שמח מצלם שנים רבות תרבויות, דתות, טקסים ופולחנים במסעותיו סביב לעולם.

לפני כשנה קיבל יהודה שמח, תואר MUSTER כצלם אומן בארגון העולמי לצלמים PSA מארצות הברית.

לאחרונה קיבל יהודה תואר GPSA - מדליות זהב, כיוצר פורטפוליו בתחום הצילום האומנותי בארצות הברית.

בתואר זה נושאים 24 אנשים בעולם, ויהודה הצטרף לרשימה זו כצלם ה-25.

הדודים ונציגי המשפחות העמידו את הנערים על רגליהם והחלו לקטש את גופם באביזרים שונים. על איבר מינם קשרו מעין איבר מין זכרי גדול עשוי מקלעת קש. על זרועותיהם קשרו צמידים מצדפים ועל החזה תלו ענק עשוי צדף בוחק בצורת סהר. חלחלה עברה בגופי עם כל מגע של הקישוטים בפצעים הפעורים.

הדודים גילחו את שיער ראשם של הנערים, את הזקן ואת הגבות, ופניהם השתנו לחלוטין. אז החלו מצייירים על פניהם בקווים דקים ועדינים בעזרת צבעים שהפיקו מהטבע - מלאכת מחשבת, אומנות לשמה. התפעלתי מאוד מכך שהחלק האומנותי כולו - גם מתווה החיתוך וגם הקישוטים והציורים - נעשה ללא שום תכנון, הכול נוצר במקום על ידי אנשי השבט ובעל פה.

מלאכת הקישוטים הסתיימה. הנערים צעדו בשורה אל הקהל הרב ואל המשפחות המורחבות, שציפו לבואם. הם הושבו על שרפרפים מוגבהים עטופים עלי בננה. הישיבה על הפצעים הפתוחים הכאיבה מאוד, אך איש מהם לא הוציא הגה.

קעת הופיעו הורי הנערים ודודיהם והטיפו על המצופה מהם בעתיד כגברים בשבט. הם נתנו להם מתנות שגברים נושאים בידם בדרך כלל כמו תיק, לאחסן את הביטל-נטס ואביזרים שונים המשמשים לעישון.

① אחד מהבחורים שעברו את טקס החניכה לפני שמונה חודשים, על רקע הנערים שעברו את הטקס היום.

② הנערים הושבו על שרפרפים מוגבהים עטופים בעלי בננה. הישיבה על הפצעים הפתוחים הכאיבה מאוד, אך איש לא פצה פה. עתה הם גברים ועליהם להתנהג בהתאם..